

ZARZĄD WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

**PROGRAM ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIU
ODPADÓW ŻYWNOŚCI**

Załącznik nr 3

**do PLANU GOSPODARKI ODPADAMI
DLA WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO
NA LATA 2025-2030
z uwzględnieniem perspektywy na lata 2031-2036**

Szczecin 2024

Zespół autorski:

Sweco Polska Sp. z o.o.

Zespół autorów pod kierownictwem Roberta Lampki

Wiktoria Brzezińska
Natalia Cierpicka
Przemysław Cudakiewicz
Karolina Jóźwiak
Jakub Kacprzak
Marek Kundegórski
Michalina Lauer
Anna Panek-Kisąła
Adam Perz

Nadzór merytoryczny:

Wydział Ochrony Środowiska Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego

Szczecin 2024

SPIS TREŚCI:

1.	PODSTAWA PRAWNA, CEL, ZAKRES I METODYKA	5
1.1.	PODSTAWA PRAWNA	5
1.2.	CEL OPRACOWANIA PROGRAMU	5
1.3.	ZAKRES OPRACOWANIA	5
1.4.	METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU	6
2.	CELE PROGRAMU ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIU ODPADÓW ŻYWNOSTCI	6
3.	STAN AKTUALNY - CHARAKTERYSTYKA ISTNIEJĄCYCH ŚRODKÓW SŁUŻĄCYCH ZAPOBIEGANIU POWSTAWANIA ODPADÓW ŻYWNOSTCI	7
3.1.	DEFINICJE, ŹRÓDŁA POWSTAWANIA ODPADÓW, PODSTAWOWE PRZEPISY	7
3.2.	ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW ŻYWNOSTCI W WPGO 2020	8
3.3.	ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU ODPADÓW ŻYWNOSTCI W SPRAWOZDANIU Z WPGO 2020 - 2022	10
3.4.	CHARAKTERYSTYKA ISTNIEJĄCYCH DZIAŁAŃ ORAZ INFRASTRUKTURY W ZAKRESIE ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIU ODPADÓW ŻYWNOSTCI W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM	10
3.4.1.	Ewidencja odpadów żywności, szacunki ilości odpadów żywności	10
3.4.2.	Funkcjonowanie Banków Żywności	13
3.4.3.	Inne działania związane z zapobieganiem marnowaniu żywności	15
4.	WSKAŹNIKI JAKOŚCIOWE I ILOŚCIOWE W CELU MONITOROWANIA I OCENY WDRAŻANIA ŚRODKÓW SŁUŻĄCYCH ZAPOBIEGANIU POWSTAWANIA ODPADÓW ŻYWNOSTCI	17
5.	DZIAŁANIA REKOMENDOWANE DO REALIZACJI W ZAKRESIE ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIU ODPADÓW ŻYWNOSTCI	19

SPIS TABEL:

Tabela 1.	Szacunki ilości odpadów żywności za rok 2022 dla obszaru całego kraju i szacunki dla województwa zachodniopomorskiego wg potencjału ludności dla roku 2022.	11
Tabela 2.	Odsetek produktów najczęściej marnowanych w gospodarstwach domowych w Polsce wg badań wykonanych na potrzeby raportu Federacji Polskich Banków Żywności „NIE MARNUJ JEDZENIA 2023”	11
Tabela 3.	Masa odpadów 16 03 80 wytwarzana w województwie zachodniopomorskim w latach 2020 - 2023 ...	12
Tabela 4.	Masa głównych strumieni bioodpadów odebranych i zebranych selektywnie ze strumienia odpadów komunalnych na terenie województwa zachodniopomorskiego i skierowanych do zagospodarowania w roku 2023	13
Tabela 5.	Kluczowe wskaźniki monitorowania Programu zapobiegania powstawaniu odpadów żywności	18
Tabela 6.	Harmonogram realizacji działań na rzecz zapobiegania powstawaniu odpadów żywności	19

WYKAZ SKRÓTÓW UŻYTYCH W OPRACOWANIU:

BAT	Najlepsze dostępne techniki (ang. best available techniques)
b.d.	Brak danych
BDO	Baza danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami
BŻ	Bank żywności
EMAS	System Ekozarządzania i Audytu (ang. Eco-Management and Audit Scheme)
FAO	Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa
GDOŚ	Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GOZ	Gospodarka o obiegu zamkniętym
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IOŚ-PIB	Instytut Ochrony Środowiska - Państwowy Instytut Badawczy
JAP	Jednostka administracji publicznej
KOŚ	Komunalne osady ściekowe
Katalog odpadów	Rozporządzenie Ministra Klimatu z dnia 2 stycznia 2020 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz.U. z 2020 r., poz. 10)
KPGO 2028	Krajowy plan gospodarki odpadami 2028
KPZPO	Krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów
Mg	Megagramy (tony)
NFOŚiGW	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
MKiŚ	Ministerstwo Klimatu i Środowiska
POŚ	Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska
PSZOK	Punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych
PZMZ	Program Zapobiegania Marnowaniu Żywności
RDOŚ	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
ROP (EPR)	Rozszerzona odpowiedzialność producenta
s.m.	sucha masa
Sprawozdanie 2022	Sprawozdanie z realizacji WPGO za lata 2020-2022
Sprawozdanie 2023	Sprawozdania Marszałka Województwa z realizacji zadań z zakresu gospodarowania odpadami komunalnymi za rok 2023
UMWZP	Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego
UOO	Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U. z 2023 r. poz. 1587 z późn. zm.)
WFOŚiGW	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WPGO 2020	Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2020-2026
WPGO 2030	Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2025-2030
ZPO	Zapobieganie powstawaniu odpadów
ZPOZ	Zapobieganie powstawaniu odpadów żywności

1. PODSTAWA PRAWNA, CEL, ZAKRES I METODYKA

1.1. Podstawa prawna

Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U. z 2023 r. poz. 1587 z późn. zm.) w art. 34a wskazuje, że zapobieganie powstawaniu odpadów prowadzi się w szczególności na podstawie Krajowego programu zapobiegania powstawaniu odpadów (KPZPO), który stanowi załącznik do krajowego planu gospodarki odpadami (KPGO). W ustawie wskazano, że dla odpadów żywności opracowuje się program zapobiegania powstawaniu odpadów żywności, który stanowi część KPZPO.

Załącznikiem nr 1 do obowiązującego obecnie KPGO 2028 jest Krajowy program zapobiegania powstawaniu odpadów, który w rozdziale 6 zawiera Program zapobiegania powstawaniu odpadów żywności. Zgodnie z ustawą o odpadach wojewódzki plan gospodarki odpadami powinien być zgodny z krajowym planem gospodarki odpadami i służyć realizacji zawartych w nim celów oraz powinien zawierać elementy określone w WPGO.

W celu podkreślenia znaczenia i skoncentrowania w jednym opracowaniu zagadnień dotyczących zapobiegania powstawaniu odpadów żywności zagadnienia związane z zapobieganiem powstawaniu odpadów żywności zostały opracowane w ramach niniejszego dokumentu stanowiącego odrębne opracowanie, które jest załącznikiem nr 3 do WPGO 2030.

Podstawą prawną prowadzenia działań związanych z zapobieganiem powstawaniu odpadów żywności jest ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności (Dz.U. z 2020 r. poz. 1645) określająca zasady postępowania z żywnością w celu przeciwdziałania marnowaniu żywności oraz negatywnym skutkom społecznym, środowiskowym i gospodarczym z tego wynikającym.

1.2. Cel opracowania programu

Niniejszy dokument powstał w celu wskazania aktualnie prowadzonych działań oraz określenia celów i działań rekomendowanych, planowanych do prowadzenia w celu zapobiegania powstawaniu odpadów żywności w województwie zachodniopomorskim.

1.3. Zakres opracowania

Niniejszy program zapobiegania powstawaniu odpadów żywności zgodnie z artykułem 35 ustawy o odpadach obejmuje poniższe zagadnienia:

- 1) cele dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów żywności,
- 2) opis istniejących środków służących zapobieganiu powstawaniu odpadów żywności,
- 3) wskaźniki jakościowe lub ilościowe w celu monitorowania i oceny wdrażania środków służących zapobieganiu powstawaniu odpadów żywności,
- 4) działania rekomendowane do realizacji w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów żywności.

Program omawia nie tylko zapobieganie powstawaniu odpadów żywności, ale również gospodarowanie odpadami powstałymi z żywności.

1.4. Metodyka opracowania programu

Przy opracowaniu Programu zapobiegania powstawaniu odpadów żywności wykorzystano informacje i dane ogólnodostępne oraz materiały udostępnione przez Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego. Wśród wykorzystanych materiałów znajdowały się w szczególności:

1. Krajowy plan gospodarki odpadami KPGO 2028 z KPZPO,
2. dane z Bazy Gospodarki Odpadami BDO,
3. informacje dot. funkcjonowania Banków Żywności,
4. materiały udostępnione przez Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego,
5. dane Głównego Urzędu Statystycznego (GUS),
6. raporty i informatory ochrony środowiska,
7. akty prawne z zakresu przeciwdziałania marnowaniu żywności.

2. CELE PROGRAMU ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIU ODPADÓW ŻYWNOSTCI

Zgodnie z Krajowym programem zapobiegania powstawaniu odpadów, stanowiącym załącznik do KPGO 2028 w ramach zapobiegania powstawaniu odpadów z żywności przyjęto następujące cele:

- zmniejszenie o połowę do 2030 r. globalnej ilości marnowanej żywności na osobę w sprzedaży detalicznej i konsumpcji oraz zmniejszeniu strat żywnościowych w procesie produkcji i dystrybucji zgodnie z celem zrównoważonego rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych,
- ograniczenie masy wytwarzanych odpadów żywności na wszystkich poszczególnych etapach łańcucha dostaw żywności,
- ograniczenie odpadów żywności w gastronomii i restauracjach przez wdrażanie racjonalnych zamówień, porcjowania posiłków,
- zwiększanie świadomości społeczeństwa w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów żywności i postępowania z odpadami żywności,
- zapewnienie efektywnego przekazywania żywności ze zbliżającym się terminem ważności do wykorzystania przez potrzebujących,
- wspieranie działań związanych z optymalizacją procesów produkcyjnych służących zmniejszeniu strat żywności oraz powstawaniu odpadów żywności w przetwórstwie i wytwórstwie produktów żywnościowych,
- zachęcanie do dokonywania darowizn produktów spożywczych i do innych form redystrybucji żywności, przy czym przedkładać należy przeznaczenie jej dla ludzi nad wykorzystanie jako paszę dla zwierząt czy przetwarzanie na produkty niespożywcze.

Jednym z istotnych celów wydaje się być również bieżące efektywne monitorowanie wymiernych efektów programu zapobiegania powstawaniu odpadów żywności w celu skutecznego rozwijania programu.

3. STAN AKTUALNY - CHARAKTERYSTYKA ISTNIEJĄCYCH ŚRODKÓW SŁUŻĄCYCH ZAPOBIEGANIU POWSTAWANIU ODPADÓW ŻYWNOCI

3.1. Definicje, źródła powstawania odpadów, podstawowe przepisy

Zgodnie z KPGO 2028 zapobieganie powstawaniu odpadów żywności polega między innymi na zmniejszeniu wytwarzania odpadów żywności w produkcji podstawowej, przetwórstwie i wytwarzaniu, w sprzedaży detalicznej i innej dystrybucji żywności, w usługach gastronomicznych oraz w gospodarstwach domowych, jak również na zachęcaniu do dokonywania darowizn produktów spożywczych i do innych form redystrybucji żywności, przy założeniu, że pierwszeństwo mają ludzie, zanim te produkty będą wykorzystywane jako pasza dla zwierząt czy przetworzone na produkty niespożywcze.

Odpadami żywności jest żywność w rozumieniu art. 2 rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiającego ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołującego Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiającego procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności, która stała się odpadami.

Odpady żywności są wytwarzane na różnych etapach łańcucha dostaw żywności:

- 1) produkcja podstawowa,
- 2) przetwórstwo i wytwórstwo,
- 3) sprzedaż detaliczna i inna dystrybucja żywności,
- 4) restauracje i usługi gastronomiczne,
- 5) gospodarstwa domowe.

W 2021 roku został opublikowany dokument „STRATEGIA racjonalizacji strat i ograniczania marnotrawstwa żywności” opracowany w ramach projektu pt. „Opracowanie systemu monitorowania marnowanej żywności i efektywnego programu racjonalizacji strat i ograniczania marnotrawstwa żywności”, akronim PROM, finansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju.

Strategia racjonalizacji strat i ograniczania marnotrawstwa żywności jest pierwszą w Polsce próbą kompleksowego podejścia do przeciwdziałania stratom i ograniczania marnotrawstwa żywności na poziomie krajowym.

W Strategii wskazano, że na poziomie Unii Europejskiej nie ma ujednoliconej definicji pojęcia „marnotrawienie żywności” w związku z czym często dla tych samych działań stosowane są różne pojęcia. W Strategii przyjęto definicje stosowane przez FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations), zgodnie z którymi rozróżnia się pojęcie strat żywności i marnotrawienia żywności:

- straty żywności oznaczają „zmniejszenie ilości lub pogorszenie jakości żywności”. Straty to zmniejszenie masy lub pogorszenie jakości jadalnych części żywności będące skutkiem niegospodarności, błędów i nieprawidłowości w przebiegu procesów na wszystkich etapach łańcucha rolno-żywnościowego z wyłączeniem handlu, gastronomii i gospodarstw domowych. Do strat żywności dochodzi na etapie pomiędzy produkcją, a dystrybucją,
- marnowanie żywności ma miejsce na poziomie konsumentów, w sektorze handlu detalicznego i usług gastronomicznych.

W przepisach krajowych definicja marnowania żywności została określona w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności (Dz.U. z 2020 r. poz. 1645).

Zgodnie z ustawą, marnowanie żywności to wycofywanie z etapu dystrybucji żywności, która spełnia wymogi prawa żywnościowego, w szczególności ze względu na zbliżający się upływ terminu przydatności do spożycia lub daty minimalnej trwałości lub ze względu na wady wyglądu tych środków spożywczych albo ich opakowań i przeznaczanie ich do unieszkodliwiania jako odpady.

Ustawa określa zasady postępowania z żywnością oraz obowiązki sprzedawców żywności w celu przeciwdziałania marnowaniu żywności oraz negatywnym skutkom społecznym, środowiskowym i gospodarczym wynikającym z marnowania żywności.

Podmioty objęte ustawą – sprzedawcy żywności mają cztery główne obowiązki związane z zapobieganiem marnowaniu żywności:

- podpisanie umowy z organizacją pozarządową, dotyczącej przekazywania niesprzedanej żywności,
- prowadzenie kampanii informacyjno-edukacyjnych we współpracy z organizacją pozarządową, z którą sprzedawca żywności zawarł ww. umowę, co najmniej raz w roku, przez co najmniej dwa kolejne tygodnie w każdym dniu działalności jednostki handlu,
- składanie rocznego sprawozdania o marnowanej żywności,
- zamieszczanie informacji o wysokości należnej opłaty za marnowanie żywności lub o wartości żywności przekazanej organizacjom pozarządowym w sprawozdaniu finansowym oraz na swojej stronie internetowej, jeżeli jest prowadzona.

Nad prawidłowością kontrolę sprawuje inspekcja ochrony środowiska.

W oparciu o weryfikację funkcjonowania przepisów ustawy o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi we współpracy z instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi zajmującymi się żywnością np. Federacją Polskich Banków Żywności przygotowuje nowelizację ustawy.

Działania związane z zapobieganiem powstawania odpadów, w tym zapobiegania powstawaniu odpadów żywności określone są w ustawie z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U. z 2023 r. poz. 1587 z późn. zm.). Ustawa wskazuje na konieczność ujęcia w programach zapobiegania powstawaniu odpadów także programu zapobiegania powstawaniu odpadów żywności. W art. 34a ww. ustawy wskazano, że zapobieganie powstawaniu odpadów prowadzi się w szczególności na podstawie Krajowego programu zapobiegania powstawaniu odpadów (KPZPO), który stanowi załącznik do Krajowego planu gospodarki odpadami (KPGO). Dla odpadów żywności opracowuje się program zapobiegania powstawaniu odpadów żywności, który stanowi część KPZPO.

Niniejszy program zapobiegania powstawaniu odpadów żywności obejmuje zakresem przede wszystkim działania związane z zapobieganiem powstawaniu odpadów w obszarze sprzedaży detalicznej, w gospodarstwach domowych oraz usługach gastronomicznych.

Według informacji przedstawionej przez Wojewódzki Fundusz Ochrony środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie w zbiorczym sprawozdaniu o marnowanej żywności, w 2022 r. całkowita masa marnowanej żywności przez sprzedawców żywności wyniosła ok. 3 884 Mg, natomiast w 2023 r. było to ok. 3 653 Mg. Całkowita wysokość należnej opłaty za marnowanie żywności wynosiła odpowiednio w 2022 r. – 196 127,74zł, a w 2023 r. – 186 029,64 zł. Z przedstawionych danych, wynika, że masa marnowanej żywności w placówkach handlowych uległa zmniejszeniu o 231 Mg (dane do sprawozdania przedstawiło 51 podmiotów w 2022 r. oraz 52 podmioty w 2023 r.)

Przeciwdziałanie marnowaniu żywności, minimalizacja strat żywności w produkcji podstawowej, przetwórstwie i wytwórstwie to działania koordynowane przede wszystkim przez ministerstwo właściwe do spraw gospodarki rolnej.

3.2. Zapobieganie powstawaniu odpadów żywności w WPGO 2020

W 2018 r. na terenie województwa zachodniopomorskiego wytworzono łącznie ponad 23 tys. Mg odpadów identyfikowanych i ewidencjonowanych jako odpady żywności, z czego prawie 60% stanowiły odpady o kodzie 16 03 80 - produkty spożywcze przeterminowane lub nieprzydatne do spożycia pochodzące głównie z jednostek handlu detalicznego.

W WPGO 2020 scharakteryzowano działania prowadzone w latach 2016-2019 w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów żywności:

- funkcjonowanie 2 banków żywności w Szczecinie i Nowych Bielicach gromadzących i dystrybuujących dla osób potrzebujących żywność o krótkim czasie pozostającym do upływu terminu ich przydatności do spożycia,
- prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych na temat prowadzonych akcji przekazywania żywności przez CARITAS, Polski Czerwony Krzyż, Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta poprzez:
 - publikowanie ogłoszeń na oficjalnych stronach internetowych,
 - publikowanie ogłoszeń na stronach internetowych współpracujących parafii,
 - przekazywanie informacji na drodze ogłoszeń,
 - publikację i kolportaż ulotek w jednostkach handlu detalicznego współpracujących z ww. organizacjami,
- prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych przez samorządy w zakresie podnoszenia świadomości konsumentów w zakresie ograniczenia nadmiaru kupowanej żywności oraz wyrzucania jedzenia, właściwe planowanie i organizacja pracy w usługach gastronomicznych.

Najistotniejsze zidentyfikowane problemy:

- niedostatecznie rozwinięty system funkcjonowania banków żywności,
- niska świadomość konsumenta,
- marnowanie żywności i niegospodarność sprzedawców żywności oraz marnotrawstwo żywności przez konsumentów,
- brak regulacji prawnych odnośnie przeciwdziałaniu marnowaniu żywności do roku 2019.

Cele

Cele i kierunki działania przyjęte w WPGO 2020 związane bezpośrednio lub pośrednio z zapobieganiem i gospodarowaniem odpadami żywności przedstawiono poniżej:

- I. Zmniejszenie ilości powstających odpadów w tym ograniczenie marnotrawienia żywności oraz prowadzenie selektywnego zbierania odpadów ulegających biodegradacji z zakładów zbiorowego żywienia.
- II. Zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat właściwego gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji.
- III. Doprowadzenie do funkcjonowania systemów zagospodarowania odpadów żywności zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami:

Kierunki działań:

- I. Realizacja badań w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, między innymi badania dotyczące analizy składu morfologicznego odpadów oraz właściwości fizycznych i chemicznych odpadów.
- II. Organizowanie i prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych zarówno na szczeblu wojewódzkim jak i gminnym mających na celu między innymi:
 - a. podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie zapobiegania powstawania odpadów, w tym odpadów ulegających biodegradacji, ze szczególnym podkreśleniem należytego, to jest racjonalnego planowania zakupów artykułów spożywczych, aby zapobiegać marnotrawieniu żywności,
 - b. właściwe postępowanie z odpadami, w tym odpadami ulegającymi biodegradacji, szczególnie w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych,
 - c. promowanie takich technologii przetwarzania odpadów ulegających biodegradacji, w wyniku których powstaje pełnowartościowy i bezpieczny dla środowiska materiał wykorzystywany do celów nawozowych lub rekultywacyjnych,

d. promowanie prawidłowego sposobu postępowania z odpadami i korzyści z tego wynikających.

III. Przestrzeganie zakazu składowania selektywnie zebranych odpadów ulegających biodegradacji.

3.3. Zapobieganie powstawaniu odpadów żywności w sprawozdaniu z WPGO 2020 - 2022

W sprawozdaniu z realizacji Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego za lata 2020-2022 wskazano działania jakie były prowadzone w województwie zachodniopomorskim w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów żywności w latach 2020 - 2022:

- kampanie informacyjno-edukacyjne prowadzone przez samorządy kierowane do ogółu społeczeństwa lub konkretnej grupy konsumentów w zakresie przemyślanych zakupów, zwłaszcza spożywczych, przekazywanie informacji o stratach finansowych i problemach środowiskowych związanych z zakupem artykułów spożywczych, które nie zostaną spożytkowane,
- zapobieganie powstawaniu odpadów żywności przez działalność banków żywności polegającą na przekazywaniu dobrej jakościowo żywności przez sklepy, restauracje, producentów itd. organizacjom charytatywnym w celu rozdysponowania wśród osób potrzebujących. W ten sposób zagospodarowane są m.in. nadwyżki produkcyjne, partie o krótkim terminie przydatności do spożycia lub wycofane z obrotu, np. ze względu na niekompletne oznakowanie,
- działania związane z zapobieganiem powstawaniu odpadów żywności w gastronomii, w tym w zakładach pracy, szkołach, szpitalach:
 - edukacja i informacja w zakresie zasad ZPO żywności, np. możliwość zamówienia mniejszej porcji,
 - propagowanie monitoringu ilości powstających odpadów w celu poprawy struktury zakupów,
 - promowanie produktów lokalnych i sezonowych,
 - uruchamianie jadłodielni, w której mieszkańcy mogą zostawiać nadwyżki żywności dla osób w potrzebie,
 - przekazywanie potrzebującym niewykorzystanej i pozostającej w dobrej jakości żywności,
- objęcie środkami zapobiegania wytwarzaniu odpadów instalacji niepodlegających pozwoleniom zintegrowanym, (np. zgodnie z art. 184 i 188 ustawy Prawo ochrony środowiska we wniosku i w pozwoleniu na wytwarzanie odpadów określa się "wskazanie sposobów zapobiegania powstawaniu odpadów lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko").

3.4. Charakterystyka istniejących działań oraz infrastruktury w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów żywności w województwie zachodniopomorskim

3.4.1. Ewidencja odpadów żywności, szacunki ilości odpadów żywności

Zgodnie z informacją przedstawioną w KPGO 2028 dotychczasowy system ewidencjonowania oraz sprawozdawczości w gospodarce odpadami nie pozwala na dokładne obliczenie wytwarzanych odpadów żywności oraz analizę ich dalszego zagospodarowania. W tym celu od roku 2022 nałożono na wytwórców odpadów prowadzących ewidencję odpadów obowiązek podawania w sprawozdaniach o wytwarzanych odpadach i o gospodarowaniu odpadami informacji na temat masy i rodzajów wytworzonych odpadów żywności.

Zgodnie z katalogiem odpadów odpady żywności pochodzące z produkcji i przetwórstwa są ewidencjonowane w grupie 02 (odpady z rolnictwa, ogrodnictwa, upraw hydroponicznych, rybołówstwa, leśnictwa, łowiectwa

oraz przetwórstwa żywności). Odpady żywności pochodzące ze sprzedaży detalicznej i innej dystrybucji są ewidencjonowane głównie pod kodem 16 03 80 (produkty spożywcze przeterminowane lub nieprzydatne do spożycia), a odpady żywności z gospodarstw domowych i podobne, głównie pod kodami 20 01 08 (odpady kuchenne ulegające biodegradacji), 20 01 25 (oleje i tłuszcze jadalne), 20 02 01 (odpady ulegające biodegradacji), 20 03 01 (niesegregowane zmieszane odpady komunalne), 20 03 02 (odpady z targowisk).

Z inicjatywy Ministerstwa Klimatu i Środowiska Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy (IOŚ-PIB) w ramach przedsięwzięcia pn: „Sprawozdawczość Polski do Komisji Europejskiej w zakresie pomiarów poziomów odpadów żywności w czteroletnim cyklu: 2020-2023” realizowanego na podstawie umowy zawartej pomiędzy IOŚ-PIB, a Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, opracowuje szczegółowe metodyki oraz zbiera dane dotyczące wytwarzania odpadów żywności na pięciu etapach łańcucha dostaw żywności, jakimi są: produkcja podstawowa, przetwórstwo i wytwórstwo, sprzedaż detaliczna i inna dystrybucja żywności, restauracje i usługi gastronomiczne oraz gospodarstwa domowe.

W tabeli poniżej przedstawiono obecnie dostępne dane dotyczące szacunków ilości odpadów żywności za rok 2022 dla obszaru całego kraju i szacunki dla województwa zachodniopomorskiego wg potencjału ludności dla roku 2022. Zastosowano współczynnik zwiększający $K=1,1$ z uwagi na znaczne natężenie ruchu turystycznego w województwie.

Tabela 1. Szacunki ilości odpadów żywności za rok 2022 dla obszaru całego kraju i szacunki dla województwa zachodniopomorskiego wg potencjału ludności dla roku 2022.

Etap łańcucha dostaw żywności	Szacunki - odpady żywności ogółem w Polsce w roku 2022 [Mg]	Udział procentowy [%]	Szacunki - odpady żywności w woj. zachodniopomorskim wg potencjału w zakresie liczby ludności dla roku 2022 [Mg]
Produkcja podstawowa	724 875	16	34 707
Przetwórstwo i wytwórstwo	552 823	12	26 469
Sprzedaż detaliczna i inna dystrybucja żywności	474 461	10	22 717
Restauracje i usługi gastronomiczne	264 546	6	12 666
Gospodarstwa domowe	2 528 473	56	121 063
RAZEM	4 545 178	100	217 623

Źródło: według informacji z KPZO i sprawozdania przekazanego do Eurostatu za rok 2022

Odpady żywności z gospodarstw domowych stanowią ok. 50% strumienia odpadów żywności.

Zgodnie z raportem Federacji Polskich Banków Żywności „NIE MARNUJ JEDZENIA 2023” produkty najczęściej marnowane w gospodarstwach domowych to: pieczywo, wędliny, warzywa, owoce. W tabeli poniżej przedstawiono wyniki badań zamieszczone w ww. raporcie.

Tabela 2. Odsetek produktów najczęściej marnowanych w gospodarstwach domowych w Polsce wg badań wykonanych na potrzeby raportu Federacji Polskich Banków Żywności „NIE MARNUJ JEDZENIA 2023”

Produkty	2016 [%]	2017 [%]	2018 [%]	2023 [%]
pieczywo	36	51	49	52
wędliny	43	49	45	32
warzywa	32	33	37	36
owoce	27	32	46	38
ziemniak	20	17	17	21
jogurty	23	16	27	22

Produkty	2016 [%]	2017 [%]	2018 [%]	2023 [%]
dania gotowe (mrożone, garmażeryjne, itp.)	8	14	9	11
mięso	17	11	10	12
ser	12	11	10	12
mleko	13	8	12	15
ryby	8	4	5	6
jaja	4	2	4	7
inne	1	1	1	1

Źródło: raport Federacji Polskich Banków Żywności „NIE MARNUJ JEDZENIA 2023”.

Ewidencja danych dot. odpadów żywności w BDO

W ewidencji odpadów prowadzonej w systemie BDO znajdują się dane o odpadach 16 03 80 (produkty spożywcze przeterminowane lub nieprzydatne do spożycia). Według danych zawartych w BDO w województwie zachodniopomorskim w latach 2020-2023 wytworzono 46 550 Mg odpadów o kodzie 16 03 80, z podziałem na poszczególne lata.

Tabela 3. Masa odpadów 16 03 80 wytwarzana w województwie zachodniopomorskim w latach 2020 - 2023

Kod odpadów	Rodzaj odpadów	Masa wytworzonych odpadów [Mg]			
		2020	2021	2022	2023
16 03 80	Produkty spożywcze przeterminowane lub nieprzydatne do spożycia	9 907,60	14 101,65	14 010,93	8 529,82

Źródło: opracowanie własne na podstawie wygenerowanych raportów z systemu BDO, stan na 25.09.2024 r.

Wśród odpadów komunalnych zbieranych selektywnie i kierowanych do przetwarzania znaczną ilość stanowią bioodpady o kodzie 20 01 08 (odpady kuchenne ulegające biodegradacji), które z definicji stanowią odpady żywności.

W 2023 roku na terenie województwa zachodniopomorskiego zebrano selektywnie i skierowano do zagospodarowania trzy główne strumienie bioodpadów, w których składzie znaczący udział mają odpady spożywcze. Udział odpadów spożywczych jest jednak trudny do jednoznacznego określenia z uwagi na to, że często pod różnymi kodami zbierane są podobne strumienie bioodpadów, a bardzo często też odpady kuchenne (20 01 08) są zbierane łącznie z odpadami 20 02 01 (odpady ulegające biodegradacji z podgrupy odpady z ogrodów i parków) i ewidencjonowane pod kodem 20 02 01.

Z kolei dla bioodpadów kompostowanych „u źródła” w kompostownikach przydomowych brak informacji jaką szacunkowo ich część stanowią odpady kuchenne, a jaką odpady o charakterystyce odpadów z ogrodów i parków. Ponadto w analizach szacunkowych należy zwrócić uwagę na to, że część żywności nie nadającej się do spożycia (obierki, suchy chleb), tam gdzie są ku temu warunki jest zagospodarowywanych w gospodarstwach domowych/rolnych do skarmiania zwierząt.

Tabela 4. Masa głównych strumieni bioodpadów odebranych i zebranych selektywnie ze strumienia odpadów komunalnych na terenie województwa zachodniopomorskiego i skierowanych do zagospodarowania w roku 2023

Kody odpadów	Rodzaje odpadów	Masa odpadów [Mg]
20 02 01	Odpady ulegające biodegradacji	86 294,46
20 01 08	Odpady kuchenne ulegające biodegradacji	5 304,36
20 02 01/20 02 08	Bioodpady stanowiące odpady komunalne, zebrane selektywnie i poddane recyklingowi „u źródła” w kompostownikach przydomowych	31 278,53
Suma		122 877,35

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych sprawozdań sporządzanych przez wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

Dane przedstawione w tabeli powyżej wskazują na obecny potencjał bioodpadów zbieranych selektywnie, który jak można się spodziewać w najbliższych latach będzie wzrastał w miarę budowy instalacji do przetwarzania bioodpadów (instalacje kompostowania, fermentacji). Działania ukierunkowane na zapobieganie powstawaniu odpadów żywności mogą przyczyniać się do zmniejszenia udziału marnowanej żywności w strumieniu zbieranych selektywnie bioodpadów, jednak sumarycznie strumień zbieranych selektywnie bioodpadów będzie wzrastał. Stąd trudno będzie oceniać pozytywne efekty działań ukierunkowanych na zapobieganie powstawaniu odpadów żywności w gospodarstwach domowych w oparciu o bilanse strumienia wytwarzanych bioodpadów ze strumienia odpadów komunalnych.

3.4.2. Funkcjonowanie Banków Żywności

Istotną rolę w zapobieganiu powstawaniu odpadów żywności spełniają Banki Żywności. Na terenie całego kraju działa 31 Banków Żywności zrzeszonych w Federacji Polskich Banków Żywności, z których 2 działają na terenie województwa zachodniopomorskiego.

Działalność Banków Żywności obejmuje:

- pozyskiwanie żywności, w tym produktów o krótkim terminie przydatności, tzw. artykułów niehandlowych, wadliwie opakowanych, których wartość i jakość odżywcza nie budzi zastrzeżeń,
- magazynowanie otrzymanych produktów i ich racjonalną dystrybucję do lokalnych organizacji partnerskich, które pomagają potrzebującym,
- promowanie postaw przeciwdziałających marnotrawstwu żywności.

Poniżej przedstawiono efekty działania Banków Żywności w latach 2021 – 2023 zgodnie z raportami Federacji Polskich Banków Żywności w latach 2021 – 2023:

- w 2021 roku Banki Żywności wsparły ok. 1,5 mln osób potrzebujących w Polsce, przekazując łącznie ponad 58 000 ton żywności na cele społeczne,
- w 2022 roku Banki Żywności wsparły ok. 1,5 mln osób potrzebujących w Polsce, przekazując łącznie 45 000 ton żywności na cele społeczne,
- w 2023 roku Banki Żywności wsparły ok. 1,5 mln osób potrzebujących w Polsce, przekazując łącznie ponad 32 500 ton żywności na cele społeczne.

Na terenie województwa zachodniopomorskiego działają 2 Banki Żywności zlokalizowane w Szczecinie i w Nowych Bielicach.

Bank Żywności w Szczecinie

Bank Żywności w Szczecinie zbierał (żywność z krótkim terminem ważności lub żywność nieprzeznaczoną do sprzedaży) i przekazywał potrzebującym w ostatnich latach średnio ok. 1 000 Mg żywności rocznie:

- w 2022 r. ponad 1 000 Mg żywności.
- w 2023 r. 964 Mg żywności.

Bank Żywności w Szczecinie promuje także postawy sprzyjające przeciwdziałaniu marnotrawstwu żywności poprzez prowadzenie różnych warsztatów edukacyjnych i kulinarnych w kontekście niemarnowania żywności i zasad zero waste.

Bank Żywności Nowe Bielice

Bank Żywności Nowe Bielice bierze udział w programie Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027.

Cel programu to przeciwdziałanie deprivacji materialnej przez udzielanie pomocy żywnościowej osobom najbardziej potrzebującym oraz zapewnienie działań towarzyszących, mających na celu wspieranie ich włączenia społecznego.

Zadania i działania realizowane w programie:

- organizacja i koordynacja sieci dystrybucji pomocy żywnościowej składającej się z organizacji partnerskich regionalnych i lokalnych,
- racjonalne zagospodarowanie artykułów spożywczych otrzymanych z OPR (Organizacji Partnerskiej Regionalnej czyli z Banków Żywności) oraz z innych źródeł, na potrzeby udzielania pomocy żywnościowej osobom najbardziej potrzebującym,
- bezpłatne przekazanie artykułów spożywczych osobom potrzebującym (ubogim, rodzinom wielodzietnym, osobom w kryzysie bezdomności, migrantom – zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283), zakwalifikowanym do otrzymania pomocy żywnościowej przez Ośrodek Pomocy Społecznej,
- prowadzenie działań w ramach środków towarzyszących wśród osób najbardziej potrzebujących, zakwalifikowanych do objęcia pomocą żywnościową, mających na celu ich włączenie społeczne,
- przeciwdziałanie marnowaniu żywności poprzez udostępnianie osobom zakwalifikowanym do otrzymania pomocy żywnościowej zgodnie z zasadami Programu dodatkowej żywności pochodzącej z darowizn.

Bank Żywności w Nowych Bielicach pozyskał i przekazał potrzebującym w kolejnych latach:

- w 2020 r. - 2 318 Mg żywności,
- w 2021 r. - 2 084 Mg żywności,
- w 2022 r. – 1 606 Mg żywności,
- w 2023 r. – 1 335 Mg żywności.

Odbiorcami żywności pozyskiwanej przez Banki Żywności są gminy, lokalne organizacje partnerskie o szerokim spektrum działalności. Dla przykładu w programie Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027, w ramach którego prowadzi działalność Bank Żywności Nowe Bielice bezpośrednią dystrybucję żywności do osób potrzebujących będą wspierały organizacje partnerskie lokalne takie jak: Gminny Ośrodek pomocy Społecznej w Białogardzie, Szczecińska Fundacja na rzecz osób Poszkodowanych w wypadkach komunikacyjnych, Stowarzyszenie Małe Dobra z gminy Dobra, Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Połczynie Zdroju, Fundacja Zastopuj z Sianowa, Ośrodek Pomocy Społecznej z Maszewa, Centrum Usług Społecznych z Reska, GOPS w Postominie, GOPS w Malechowie, MOPS w Mielnie, Stowarzyszenie Klub Abstynenta „Feniks” w Polanowie, Zarząd Oddziału Rejonowego PZERiI (Polski Związek Emerytów, Rencistów

i Inwalidów) w Drawsku Pom., Schronisko „Złoty Wiek” w Szczecinie, SAK w gminie Biesiekierz, Stowarzyszenie DAKOZ Cewlino, OPS Kozielice, OPS Przybiernów, KGW w Starchominie.

Pomoc w postaci żywności pozyskiwanej przez Banki Żywności kierowana jest także do takich placówek jak Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta, którego koła (w tym schroniska) w województwie zachodniopomorskim istnieją w Dębnie i w Koszalinie.

Charakterystykę, skuteczność i potrzebę prowadzonych działań w zakresie zapobiegania marnotrawieniu żywności można ocenić zapoznając się ze sprawozdaniami dotyczącymi redystrybucji żywności na poziomie gminnym.

3.4.3. Inne działania związane z zapobieganiem marnowaniu żywności

Działania prowadzone przez sklepy wielkopowierzchniowe

Widoczna i przynosząca wymierne efekty w zapobieganiu marnowania żywności jest działalność prowadzona przez sklepy wielkopowierzchniowe. Produkty żywnościowe z krótką datą przydatności sprzedawane są w specjalnie zorganizowanych miejscach po obniżonej cenie lub przekazywane ww. instytucjom, a także do kuchni Brata Alberta.

Przykładowo w sieci Żabka wdrożono szereg działań w zakresie zarządzania zapasami w centrach dystrybucyjnych, co pozwoliło zwiększyć efektywność i elastyczność dostaw. Wprowadzenie w ostatnich latach kodów kreskowych umożliwiło franczyzobiorcom monitorowanie stanu zapasów w sklepach w czasie rzeczywistym. Dzięki temu dostępna jest informacja, kiedy zbliża się termin przydatności do spożycia produktów marek własnych, co pozwala z odpowiednim wyprzedzeniem obniżyć ich cenę lub zmienić ekspozycję w sklepie. W ten sposób sklep ogranicza ewentualne straty, jednocześnie umożliwiając klientom nabycie produktów wysokiej jakości po obniżonej cenie. Sieć Żabka przekazała w roku 2022 organizacjom pożytku publicznego żywność o łącznej wartości 8 671 tys. zł.

Produkty z krótką datą przydatności do spożycia są przekazywane do Caritas, do której trafiają bezpośrednio z centrów logistycznych, a także do Federacji Polskich Banków Żywności i Kamilińskiej Misji Pomocy Społecznej. Oddziały wspomnianych organizacji przekazują otrzymane produkty społecznościom lokalnym za pośrednictwem różnych placówek i instytucji, w tym stołówek, ośrodków terapii społecznej i schronisk dla osób w kryzysie bezdomności. Organizacje te dostarczają również żywność w postaci paczek bezpośrednio podopiecznym, w tym – konkretnym osobom i rodzinom.

Podobne działania prowadzone są również przez inne sieci handlowe. Działania te stymulowane są znacząco poprzez wymagania ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności (Dz.U. z 2020 r. poz. 1645).

Jadłodzielnie

Jadłodzielnie są to wydzielone w przestrzeni publicznej miejsca, w których znajduje się lodówka i szafka, gdzie można zostawić produkty z kończącym się terminem ważności lub potrawy świąteczne czy po imprezach. Większość jadłodzIELni jest otwarta całą dobę. Korzystanie z jadłodzIELni jest bezpłatne i anonimowe. Wiele polskich jadłodzIELni powstało w ramach realizacji budżetu obywatelskiego.

Ilość jadłodzIELni i gmin w których funkcjonują stopniowo się zwiększa. W trakcie prac związanych z przygotowaniem WPGO 2030 zgłoszono funkcjonowanie jadłodzIELni (lodówek dobroczynnych) w gminach: Karlino (1), Międzyzdroje (1), Resko (1), Stargard (2), Szczecin (11), Świnoujście (2), Wolin (1), Sianów (1).

Ponieważ nie ewidencjonuje się żywności, która jest przekazywana za pomocą jadłodzIELni czy też lodówek dobroczynnych, nie można określić jak dużo żywności dzięki takim akcjom udało się wykorzystać.

Ważnym aspektem jest monitoring miejsc przekazywania żywności. Zdarza się, że lodówki są rozszczelnione, a temperatura wewnątrz nich na tyle wysoka, że może powodować pogorszenie jakości przechowywanej tam żywności. Monitoring pozwala także zapobiegać uszkodzeniom opakowań czy niszczeniu żywności.

Działalność Caritas Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej

Caritas Archidiecezji Szczecińsko-Kamieńskiej jest zaangażowany m.in. w realizację projektu: Program Fundusze Europejskie na Pomoc Żywnościową 2021-2027. Pomoc mogą uzyskać osoby najbardziej potrzebujące, które otrzymały skierowanie z Ośrodka Pomocy Społecznej lub osoby bezdomne zakwalifikowane do Podprogramu 2023 na podstawie spełnienia wymagań określonych w wytycznych Programu. Caritas w ramach Programu prowadzi dostawy pozyskiwanej żywności do Organizacji Partnerskich Regionalnych.

Działalność PCK – Polskiego Czerwonego Krzyża

Zachodniopomorski Oddział Okręgowy PCK znajduje się w Szczecinie przy al. Wojska Polskiego 63, 70-476 Szczecin. PCK prowadzi szeroki zakres pomocy, m.in. finansuje obiady dla dzieci i młodzieży pochodzących z rodzin potrzebujących, wydaje żywność dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej. PCK pozyskuje produkty żywnościowe w oparciu o rozwiązania wynikające z ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności (Dz.U. z 2020 r. poz. 1645).

Program Współpracy Wojewody Zachodniopomorskiego z Organizacjami Pozarządowymi

Wojewoda Zachodniopomorski opracował i wprowadza Program Współpracy Wojewody Zachodniopomorskiego z Organizacjami Pozarządowymi oraz Innymi Podmiotami Prowadzącymi Działalność Pożytku Publicznego na lata 2024-2025.

Realizacja celu głównego Programu przyczyni się do systematycznego wzmacniania współpracy administracji rządowej z sektorem pozarządowym województwa.

Celami szczegółowymi Programu są między innymi :

- zabezpieczenie podstawowych potrzeb osób bezdomnych i zagrożonych bezdomnością w województwie zachodniopomorskim oraz poprawy warunków bytowych w placówkach działających na rzecz tych osób,
- zapewnienie w województwie zachodniopomorskim odpowiedniej bazy pomocy dla osób potrzebujących w różnego typu placówkach,
- wspieranie inicjatyw zmierzających do zwiększenia efektywności, innowacyjności i podniesienia standardu usług w zakresie pomocy społecznej na terenie województwa zachodniopomorskiego,
- przeciwdziałanie marnotrawieniu żywności oraz zapewnienie dystrybucji żywności do placówek pomocy społecznej na terenie województwa zachodniopomorskiego, w tym edukacja konsumencka.

Wdrożenie na terenie Szczecina i rozwijanie aplikacji „Too Good To Go”.

Misją aplikacji Too Good To Go ApS, stanowiącej własność Too Good To Go ApS, zarejestrowanej przez duński Urząd ds. Handlu (Danish Business Authority), jest zwiększenie świadomości o zjawisku marnotrawstwa żywności oraz jego ograniczenie w skali światowej przez udostępnienie nadwyżek żywności konsumentom. Aplikacja łączy użytkowników z miejscami, gdzie są niesprzedane nadwyżki – dzięki temu jedzenie się nie marnuje. Szacunki na koniec roku 2021 wskazywały, że 1 379 194 osób pobrało aplikację, a w akcji uczestniczyło 3 130 partnerów (hotele, restauracje, kawiarnie, sklepy, firmy cateringowe i kantyny), dzięki czemu udało się uchronić przed marnotrawstwem 1 908 920 posiłków. Aplikacja funkcjonuje w Szczecinie od roku 2020 roku.

4. WSKAŹNIKI JAKOŚCIOWE I ILOŚCIOWE W CELU MONITOROWANIA I OCENY WDRAŻANIA ŚRODKÓW SŁUŻĄCYCH ZAPOBIEGANIU POWSTAWANIA ODPADÓW ŻYWNOSTI

Wprowadzenie wskaźników monitorowania realizacji założonych celów jest jednym z istotnych punktów programu zapobiegania marnowania żywności. Odpowiednia realizacja działań powinna przekładać się na zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów, jak również i podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa, a docelowo do zmniejszenia masy odpadowej żywności.

Zgodnie z wytycznymi dla programów zapobiegania powstawaniu odpadów zaprojektowane wskaźniki monitorowania powinny być:

- odpowiednie (dla celu, jakim jest zmierzenie rezultatów zapobiegania powstawaniu odpadów),
- zaakceptowane (szczególnie przez strony zainteresowane, wobec których wskaźniki są stosowane),
- wiarygodne (ufność, jaką użytkownicy i podmioty zainteresowane pokładają we wskaźnik),
- łatwe (w ilościowym określaniu wartości i późniejszym zastosowaniu wyników pod względem dostępności danych oraz w przekazywaniu wyników zainteresowanym stronom),
- solidne (jakość danych, zakres i reprezentatywność). W niektórych przypadkach potrzebny jest więcej niż jeden wskaźnik do monitorowania celu.

Do monitorowania i oceny wdrażania środków służących zapobieganiu powstawania odpadów żywności proponuje się wskaźniki mające na celu określenie istotnych zmian w zakresie postępowania z żywnością.

Tabela 5. Kluczowe wskaźniki monitorowania Programu zapobiegania powstawaniu odpadów żywności

Lp.	Wskaźnik	Rok bazowy	Wartość odniesienia	Źródło danych	Pożądana tendencja
1	Masa odpadów żywności pochodzenia komunalnego wytworzona w Mg	2023	122 877,35	BDO	zmniejszenie wartości
2	Masa odpadów żywności pochodzenia innego niż komunalne wytworzonych w Mg	2023	8 529,82		zmniejszenie wartości
3	Łączna masa odpadów żywności Mg	2023	131 407,17	BDO	zmniejszenie wartości
4	Masa pozyskanej i zagospodarowanej żywności z placówek handlowych w Mg	2023	3 653	WFOŚiGW	wzrost wartości
5.	Wysokość należnej opłaty za marnowanie żywności w zł	2023	186 029,64	WFOŚiGW	spadek wartości

Istotnym elementem monitorowania jest sprawozdawczość wynikająca z ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności (Dz.U. z 2020 r. poz. 1645), która określa kluczowe terminy składania sprawozdań:

- **Organizacja pozarządowa** składa **Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska** pisemne roczne sprawozdanie o sposobie zagospodarowania otrzymanej żywności zawierające w szczególności dane o masie żywności otrzymanej od sprzedawców żywności oraz masie żywności, którą przekazała na rzecz potrzebujących, wraz z wykazem sprzedawców żywności, od których otrzymała żywność, w terminie do dnia 31 marca roku następującego po roku, którego dotyczy sprawozdanie.
- **Sprzedawca żywności** składa **wojewódzkiemu funduszowi ochrony środowiska i gospodarki wodnej** na terenie województwa, w którym prowadzi on działalność w zakresie sprzedaży żywności, pisemne roczne sprawozdanie o marnowanej żywności zawierające dane o całkowitej masie marnowanej żywności w danym roku oraz wysokości należnej opłaty wraz ze wskazaniem wysokości opłaty, która zostanie wpłacona do funduszu, w terminie **do dnia 31 marca** roku kalendarzowego następującego po roku, którego dotyczy sprawozdanie.
- **Wojewódzki fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej** składa **Głównemu Inspektorowi Ochrony Środowiska**, pisemne roczne zbiorcze sprawozdanie o marnowanej żywności zawierające dane o całkowitej masie marnowanej żywności przez sprzedawców żywności w danym roku oraz całkowitej wysokości należnej opłaty i wysokości opłaty wpłaconej do wojewódzkiego funduszu ochrony środowiska i gospodarki wodnej wraz z wykazem sprzedawców żywności, którzy złożyli sprawozdanie, o którym mowa w ust. 1, w terminie **do dnia 30 czerwca** roku kalendarzowego następującego po roku, którego dotyczy sprawozdanie.

Należy jednak zauważyć, że w przepisach dotyczących sprawozdawczości określono wyłącznie obowiązek kierowania do GIOŚ sprawozdań organizacji pozarządowych oraz zbiorczej z WFOŚiGW bez wskazania wymagań w zakresie przygotowania i publikowania (np. na stronach internetowych) sprawozdań zbiorczych charakteryzujących działalność związaną z zapobieganiem marnowaniu żywności dla obszaru województw lub całego kraju. Takie sprawozdania pozwalałyby na monitoring w skali województwa i kraju działań związanych z marnowaniem żywności i zapobieganiem powstawaniu odpadów żywności.

Ponadto przedstawiony powyżej zakres sprawozdawczości w przypadku organizacji pozarządowych - Banków Żywności obejmuje tylko żywność pozyskaną od „sprzedawców żywności” zgodnie z ich definicją w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o przeciwdziałaniu marnowaniu żywności (Dz.U. z 2020 r. poz. 1645), co sprawia, że nie jest ujmowana w sprawozdaniach do GIOŚ żywność pozyskana z innych źródeł, np. z piekarni, czy od sprzedawców żywności o powierzchni sprzedaży poniżej 250 m².

5. DZIAŁANIA REKOMENDOWANE DO REALIZACJI W ZAKRESIE ZAPOBIEGANIA POWSTAWANIU ODPADÓW ŻYWNOCI

Aby skutecznie przeciwdziałać marnowaniu żywności przedstawiono ogólny harmonogram realizacji działań z określeniem instytucji wdrażających i terminów realizacji.

Działania ujęte w pozycjach od 3 do 9 poniższej tabeli wpisują się w realizację zapisów Krajowego Planu Gospodarki Odpadami 2028 - Tabela 81. Zestawienie działań rekomendowanych do realizacji w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów żywności

Tabela 6. Harmonogram realizacji działań na rzecz zapobiegania powstawaniu odpadów żywności

Lp.	Nazwa zadania	Jednostka realizująca	Termin realizacji
1	Wsparcie i realizacja projektów badawczych umożliwiających maksymalne wykorzystanie żywności	Uczelnie, Administracja rządowa i samorządowa	W systemie ciągłym
2	Wsparcie przedsiębiorców w zakresie transformacji przedsiębiorstw w kierunku systemu gospodarki o obiegu zamkniętym (GOZ) w zakresie działań służących zapobieganiu powstawania odpadów żywności	Administracja rządowa i samorządowa, przedsiębiorcy, instytucje	
3	Ograniczenie strat żywności poprzez działania zwiększające efektywność produkcji	Rolnicy, przedsiębiorcy	Zadanie ciągłe
4	Wzmocnienie działań służących wykorzystaniu żywności z krótkim terminem trwałości	Przedsiębiorcy, handel, instytucje pozarządowe	Zadanie ciągłe
5	Wzmocnienie krótkich łańcuchów dostaw i systemu redystrybucji żywności, w tym sieci organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów zajmujących się pozyskiwaniem i redystrybucją żywności zagrożonej marnotrawieniem.	Przedsiębiorcy, handel,	Zadanie ciągłe
6	Promowanie postaw służących zagospodarowywaniu żywności nie sprzedanej, na cele pomocy żywnościowej dla osób potrzebujących	Administracja rządowa i samorządowa Instytucje.	Zadanie ciągłe
7	Edukacja w zakresie ZPO, ograniczaniu marnotrawstwa żywności oraz zasad stosowania GOZ	Administracja rządowa i samorządowa	Zadanie ciągłe

Lp.	Nazwa zadania	Jednostka realizująca	Termin realizacji
8	Wspieranie badań nad lepszym i pełniejszym wykorzystywaniem surowców, półproduktów oraz produktów ubocznych przetwórstwa rolno-spożywczego do celów spożywczych wraz z inwestycjami w unowocześnienie technologii w rolnictwie, przetwórstwie rolno-spożywczym, gastronomii i handlu zmierzających do ograniczania marnotrawstwa i strat żywności..	Uczelnie, instytucje badawcze, handel, gastronomia	Zadanie ciągłe
9	Wzmocnienie działań służących rzetelnemu ewidencjonowaniu ilości odpadów żywności; poprawa sprawozdawczości.	Administracja rządowa i samorządowa, organizacje pozarządowe	Zadanie ciągłe
10	Wsparcie i rozwój systemów zagospodarowania odpadów ulegających biodegradacji „u źródła”.	Administracja rządowa i samorządowa	Zadanie ciągłe